

**Regulamin samorządu
uczniowskiego —
co powinien zawierać,
jak i jak często go
przyjmować lub zmieniać?**

1. Co zawiera regulamin SU?

Zacznijmy od generalnego stwierdzenia, że regulamin jest jedynym dokumentem szkoły przyjmowanym wyłącznie przez uczniów i ważne, by uczniowie odegrali istotną rolę przy jego tworzeniu. Co do jego treści, ustawa Prawo oświatowe z 2016 roku stwierdza jedynie:

Zasady wybierania i działania organów samorządu określa regulamin uchwalany przez ogół uczniów w głosowaniu równym, tajnym i powszechnym (art. 85 ust. 3). A w kolejnym zdaniu tego ustępu czytamy: *Organy samorządu są jedynymi reprezentantami ogółu uczniów*.

Dlatego też regulamin musi zawierać:

- **opis struktury samorządu** - trzeba się zastanowić, jak stworzyć strukturę faktycznie reprezentującą wszystkich uczniów, a jednocześnie sprawnie działającą. Czy w małej szkole faktycznie potrzeba 2 wiceprzewodniczących? Jak w podstawówce sprawić, by swoich reprezentantów mieli także młodsi uczniowie? Czy oprócz zarządu samorządu stworzyć jakieś zgromadzenie złożone z przedstawicieli wszystkich klas – radę lub parlament samorządu? Czy powołujemy różne sekcje tematyczne samorządu, czy samorząd wszystko zawsze będzie robił wspólnie? Itd. Możecie wymyślić oryginalne nazwy organom SU, np. nazwać przewodniczącego prezydentem szkoły, ale nawet niecodzienne nazwy powinny być zrozumiałe dla uczniów;

- **informację, jak wyłaniane są poszczególne organy i na jak długo** – polskie prawo daje tutaj wolną rękę. Można zdecydować, że najważniejszy organ np. przewodniczący będzie wybierany przez wszystkich uczniów w wyborach, a pozostałe stanowiska w zarządzie SU obsadzi samodzielnie nowo wybrany przewodniczący. Cały zarząd może być też wybierany uczniów (głosowanie na listę). W parlamencie samorządu mogą z automatu zasiadać przewodniczący wszystkich klas, ale mogą to być specjalnie wybrane do niego osoby. Możliwości jest naprawdę wiele.

W regulaminie trzeba również napisać, ile wynosi kadencja poszczególnych organów (przewodniczący SU zwykle wybierany jest na rok, ale może przewodniczący sekcji ds. komunikacji może być wybierany przez członków tej sekcji raz na semestr?).

Należy w końcu doprecyzować, kiedy dochodzi do zmiany we władzach samorządu. Choć wiele szkół organizuje wybory przewodniczących na początku roku szkolnego, to organy SU można wybierać w innym terminie, np. na początku 2. semestru albo pod koniec roku szkolnego. Wtedy kadencja nowych organów nie kończyłaby się wraz z końcem roku, ale obejmuje część kolejnego roku szkolnego;

- **opis kompetencji poszczególnych organów** – zadania poszczególnych organów powinny być rozpisane w sposób jasny i zrozumiały, żeby zarówno pełniący poszczególne funkcje, jak i pozostali uczniowie wiedzieli, kto za co odpowiada.

Poza tym warto w regulaminie doprecyzować, **jak wybierany jest opiekun samorządu uczniowskiego**. To prawo daje uczniom ustawa Prawo oświatowe (art. 85 ust. 5 punkt 6). Wpisanie go do regulaminu może być przypomnieniem dla dyrekcji szkoły, że uczniom taki wybór rzeczywiście przysługuje. Niestety dzisiaj wielu opiekunów nadal pochodzi z nadania dyrektora, mimo że jest to jawnym złamaniem prawa. A więc pisząc regulamin, zastanówcie się, czy opiekun będzie np. wybierany spośród ogółu nauczycieli, czy też z jakiejś zawężonej listy np. nauczycieli, którzy wyrażają chęć zostania opiekunem. Może „krótką listę” kandydatów wytypuje zarząd samorządu, a nie dyrektor?

Skoro już mówimy o opiece, regulamin może precyzować jego zadania. Dzięki temu wszyscy – przedstawiciele SU, dyrektor i sam opiekun – będą mieć jasność, że opiekun nie pracuje za samorząd, nie wyręcza go w działaniach. Jego rolą jest wspierania uczniów,

pomaganie im, inspirowanie ich, a nie np. dekorowanie tablicy samorządu uczniowskiego, gdy sam samorząd nic w tej sprawie nie robi.

W regulaminie warto też ustalić zasady współpracy opiekun-SU (np. zarząd SU spotyka się z opiekunem co najmniej raz na 2 tygodnie).

Ustawa Prawo oświatowe (art. 85 ust. 6 i 7) daje także samorządowi możliwość podejmowania działań z zakresu wolontariatu i powołania rady wolontariatu. Należy się więc zastanowić, **czy kwestie związane z wolontariatem włączamy do struktury samorządu**, czy też będą się nim zajmować uczniowie niezainteresowani na co dzień współdecydowaniem o szkole.

W regulaminie można też zapisać, jakie są **cele działalności samorządu w danej szkole**. Będzie to dla wszystkich czytelny sygnał, jak uczniowie widzą rolę samorządu w swojej szkole. Czy priorytetem SU jest reprezentowanie bieżących potrzeb i interesów uczniów, zwiększanie ich wpływu na przestrzeń szkolną, dydaktykę, organizację szkoły, rozwijanie współpracy z radą pedagogiczną i radą rodziców, integrowanie społeczności szkolnej? A może kultywowanie tradycji szkolnej albo ochrona praw uczniów?

Regulamin musi także precyzować, jak wygląda **procedura dokonywania zmian w regulaminie lub zmiany regulaminu na całkiem nowy**.

Nie zapominajmy, że regulamin powinien być napisany precyzyjnie, ale jednocześnie na tyle prostym językiem, aby uczniowie mogli go zrozumieć. Powinien być im znany i łatwo dostępny.

2. Czy istnieje optymalny regulamin samorządu uczniowskiego?

Nie ma optymalnego, idealnego regulaminu, który by wszystkim pasował. Polskie prawo oszczędnie wypowiada się na temat regulaminu SU (precyzuje on zasady wybierania i działania organów samorządu; jest przyjmowany przez uczniów w głosowaniu równym, tajnym i powszechnym; regulamin SU nie może być sprzeczny ze statutem szkoły).

A więc regulaminów może być tyle, ile jest szkół, bo każda szkoła jest inna, inne są potrzeby czy możliwości danej społeczności szkolnej. Regulamin małej szkoły może wyglądać zupełnie inaczej niż regulamin dużej placówki. W tej pierwszej reprezentacja samorządu może być ograniczona do minimum, bo wiele rzeczy uczniowie mogą przedyskutować na walnym zgromadzeniu. Możliwe, że łatwiejszy będzie kontakt samorządu z dyrektorem, który będzie znał większość uczniów osobiście. W dużej szkole struktura samorządu będzie zapewne bardziej pionowa – oprócz zarządu samorządu może być przydatne dodatkowe zgromadzenie np. przewodniczących klas, żeby usprawnić komunikację między zarządem a pozostałymi uczniami lub zatwierdzać niektóre decyzje przewodniczącego SU.

Inny będzie regulamin w podstawówce i w szkole ponadpodstawowej. W tej pierwszej powinno się zadbać o objęcie samorządem młodszych uczniów czy to poprzez osobny „mały samorząd”, czy innymi metodami. Z kolei zespoły szkół mogą mieć jeden wspólny samorząd albo osobne samorządy dla poszczególnych szkół. Jeśli szkoła funkcjonuje w dwóch różnych budynkach, do rozważenia jest opcja osobnego samorządu dla każdego z nich.

Z tych i innych powodów nie należy kopiować bez zastanowienia rozwiązań z innych szkół, chociaż szukanie inspiracji u innych jest jak najbardziej pożądane. Natomiast przyjęty regulamin można, a nawet trzeba z biegiem czasu zmieniać, udoskonalać, uwzględniając potrzeby uczniów czy gotowość do współpracy ze strony innych podmiotów (dyrekcji, rady

rodziców, stowarzyszeń absolwentów itd.). Dana wspólnota szkolna wypracowuje więc stopniowo optymalny dla siebie regulamin.

3. Czy regulamin musi być przyjmowany przez wszystkich uczniów szkoły w głosowaniu bezpośrednim?

Ustawa Prawo oświatowe z 2016 roku wymaga, by *regulamin* [był] *uchwalany przez ogół uczniów w głosowaniu równym, tajnym i powszechnym*. Nie wspomina, że musi to być głosowanie bezpośrednie. Nie każdy uczeń musi osobiście wrzucić swój głos do urny. Można więc sobie wyobrazić, że w każdej klasie organizowana jest (np. na godzinie wychowawczej) dyskusja na temat regulaminu i klasa uzgadnia czy jest za, czy przeciw proponowanej wersji regulaminu. A następnie delegat klasy uczestniczy w głosowaniu przedstawicieli wszystkich klas w sprawie regulaminu, oddając głos zgodnie z opinią wyrażoną wcześniej przez kolegów i koleżanki z klasy. Jest to sytuacja analogiczna do wyborów prezydenckich w USA, gdzie elektorzy jako przedstawiciele stanów wybierają prezydenta.

Takie rozwiązanie zapewnia, że każda klasa ma tyle samo głosów (czyli jeden), bez względu na to, ilu liczy uczniów. Można je rozważyć, jeśli w szkole są duże dysproporcje między liczbą uczniów w różnych rocznikach.

4. Jak często regulamin SU powinien być zmieniany?

Zapisy ustawy można interpretować w ten sposób, że regulamin powinien być przyjmowany co roku. Art 85 ust. 3 ustawy Prawo oświatowe stanowi, że *Zasady wybierania i działania organów samorządu określa regulamin uchwalany przez ogół uczniów w głosowaniu równym, tajnym i powszechnym*. A ten ogół uczniów co roku się zmienia w związku z pojawieniem się kolejnego rocznika i odejściem najstarszego.

Nie oznacza to jednak, że regulamin musi być co roku zmieniany. Może być przyjęty w dotychczasowym brzmieniu. Może warto co roku robić przegląd regulaminu pod kątem ewentualnych poprawek i przyjmować go w głosowaniu nawet, gdy poprawek nie ma? To dobry pretekst do ogólnoszkolnej dyskusji o tym, jak działa nasz SU i nasza szkoła oraz w ogóle o regulach.

Należy natomiast sprawdzić, czy regulamin nie wymaga korekty w przypadku zmian prawa np. gdyby zmienił się art. 85 ustawy Prawo oświatowe regulujący działalność samorządu lub gdyby cała ta ustawa została zastąpiona inną. Regulamin SU może także wymagać zmiany w sytuacji, gdy zmienia się statut szkoły lub te jego fragmenty, które mają związek z samorządem.

Regulamin powinien być modyfikowany, jeśli w trakcie działalności samorządu okaże się, że jakieś jego postanowienia nie sprawdzają się w praktyce np. są zbyt szczegółowe (np. że przewodniczący klas spotykają się w każdy pierwszy wtorek miesiąca), są zbyt mało elastyczne (np. regulamin wymienia, jakie są sekcje w samorządzie, a uczniowie chcieliby powołać dodatkowe). Może się również okazać, że pewnych rozwiązań w regulaminie brakuje np. nie wiadomo co zrobić w sytuacji, gdy w wyborach na przewodniczącego dwóch lub więcej kandydatów otrzyma tyle samo głosów albo co zrobić, jeśli przewodniczący nie pełni swojej funkcji w związku z długotrwałą nieobecnością (kto podejmuje za niego decyzje?).

W regulaminie można zapisać przykładowo, że co roku grupa robocza (czy sekcja prawna SU) dokonuje przeglądu regulaminu pod kątem naniesienia poprawek i proponuje nowe brzmienie poszczególnych zapisów, następnie projekt zatwierdza zarząd SU albo

zgromadzenie przewodniczących klas i w ten sposób przygotowywana jest nowa wersja regulaminu poddawana na końcu pod głosowanie całej szkoły. W każdym razie tryb poprawiania regulaminu powinien być przejrzysty i powinien włączać uczniów, żeby regulamin przyjęty kiedyś przez ogół uczniów nie był potem zmieniany bez ich wiedzy i zgody.

5. Jak się ma regulamin samorządu uczniowskiego do statutu szkoły?

Są to dwa różne dokumenty, które musi posiadać szkoła. Zarówno istnienie statutu szkoły, jak i regulaminu samorządu uczniowskiego wynika z ustawy Prawo oświatowe z 2016 roku. Jednak ustawa dokładnie precyzuje, co powinno się znajdować w statucie, a w przypadku regulaminu SU tylko zarysowuje jego treść.

I tak art. 98 ust. 1 ustawy stanowi m.in., że statut szkoły publicznej zawiera w szczególności nazwę i typ szkoły oraz jej siedzibę, imię szkoły, o ile je nadano, nazwę i siedzibę organu prowadzącego szkołę, cele i zadania szkoły wynikające z przepisów prawa oraz sposób ich wykonywania, wymienia organy szkoły, ich kompetencje, warunki współdziałania oraz sposób rozwiązywania sporów między nimi, organizację pracy szkoły, zakres zadań nauczycieli, szczegółowe warunki i sposób oceniania uczniów.

Art. 99 ustawy precyzuje, że statut określa obowiązki uczniów (zwłaszcza właściwe zachowanie podczas zajęć edukacyjnych; wyjaśnia kwestię usprawiedliwień; zasady ubierania się uczniów na terenie szkoły i ewentualny obowiązkowy jednolity ubiór; precyzuje warunki wnoszenia i korzystania z komórek oraz innych urządzeń elektronicznych na terenie szkoły; właściwe zachowanie wobec nauczycieli i innych pracowników szkoły oraz pozostałych uczniów).

Pierwszy statut nadaje szkole organ założycielski lub osoba zakładająca szkołę (art. 88 ust.7).

Tymczasem o regulaminie samorządu uczniowskiego w ustawie jest niewiele. Mówi o nim tylko art. 85. W jego ust. 3 napisano: *Zasady wybierania i działania organów samorządu określa regulamin uchwalany przez ogół uczniów w głosowaniu równym, tajnym i powszechnym*. A więc ustawa nie precyzuje w tak szczegółowy sposób treści regulaminu jak zawartości statutu.

W art. 85 ust. 4 czytamy ponadto, że *Regulamin samorządu nie może być sprzeczny ze statutem szkoły lub placówki*, czyli że statut jest dokumentem nadrzędnym w stosunku do regulaminu. Więc jeśli statut szkoły jest zmieniany w całości lub zmieniane są fragmenty dotyczące samorządu uczniowskiego, trzeba sprawdzić, czy nie należy wprowadzić zmian w regulaminie SU.

Joanna Różycka-Thiriet

